

Jezični i književni kontekst organizama na novcu

Maslina

Maslina se često spominje u Bibliji. U kršćanstvu je simbol Božje providnosti i brige za ljudе. Mojsije je oslobađao ratovanja muškarce, koji su uzgajali masline.

Golubica koja se nakon potopa vratila na Noinu arku u kljunu je nosila maslinovu grančicу kao simbol pomirenja Boga i ljudi.

Na slikama s prikazom ukazanja anđela Gabrijela Djevici Mariji, vidi se kako anđeo u ruci ima maslinovu grančicу.

S mnogo takvih grančica, narod je proslavio Isusov ulazak u Jeruzalem. Isus se znojio krvavim znojem na Maslinskoj gori, okružen mnoštvom masline, a Isusov križ, bio je po predaji od maslinova i cedrova drva.

Zbog čvrstoće i otpornosti, maslina je simbol snage.

Tako je Herkul imao toljagu od maslinova drva, a Odisej je maslinovim kolcem oslijepio Kiklopa.

Maslina je simbol odanosti i vjernosti pa je Odisejev i Penelopin bračni krevet bio od panja masline. Homer je maslinovo ulje zvao tekućim zlatom. Hipokrat je maslinovo ulje prepisivao za više od 60 raznih bolesti. Pobjednicima na Olimpijskim igrama, na glave su stavljeni maslinove vijence, a za nagradu su dobivali amfore s maslinovim uljem, koje je bilo tada vrlo skupocjeno.

Juraj Dobrila – biskup i hrvatski narodni preporoditelj

OŠ Dore Pejačević Našice

Objavio je molitvenik *Otče, budi volja Tvoja* (1854) i poslanicu na hrvatskom jeziku (1858).

Utjecao je i na pojavu prve istarske periodike, kalendara *Istran* (Ljubljana, 1869) i lista *Naša sloga* (Trst, 1870).

Objavio je više članaka (uglavnom anonimno, u listu *Naša sloga*) i poslanica, u kojima je doticao mnoga politička pitanja. Posmrtno mu je tiskan drugi molitvenik *Mladi Bogoljub* (1889); rukopis njegove *Povijesti Prvoga vatikanskog sabora* nije se sačuvao, kao ni golema korespondencija.

Josip Jelačić - grof, hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ban

Ban Jelačić zdušno podupire izdavanje školskih udžbenika na hrvatskom jeziku i stimulira rad autora

Objavio je djela: *Eine Stunde der Erinnerung*, Zagreb 1825. (prošireno izd. *Gedichte*, Beč, 1851.; prijevod, bez dramskih tekstova, *Pjesme Jelačića bana: u stihomjerju izvornika*, preveo Dr. Demeter, Na svjet izdao jedan odbornik spomenika Jelačića bana, Zagreb, 1861.)

Pjesme - Gedichte, lirske pjesme i drame u 3 čina : Rodrigo i Elvira, prir. Stjepan Laljak, Ogranak Matice hrvatske Zaprešić, Zaprešić, 2009.^[17]

Ivan Gundulić - dubrovački pjesnik

U mladosti, između 1610. i 1620., pisao je melodrame. Objavio je djela:

Pjesni pokorne kralja Davida, s pjesmom *Od veličanstva Božijeh*, Rim, 1621.; Venecija, 1630., 1703.; Dubrovnik, 1828.

Suze sina razmetnoga, Venecija, 1622., 1670., 1703.; Dubrovnik, 1628.

Arijadna, Ancona, 1633.; Dubrovnik, 1829., 1837.

Osman, Dubrovnik, 1826.; Budim, 1827. (29 izd. do 1996.)

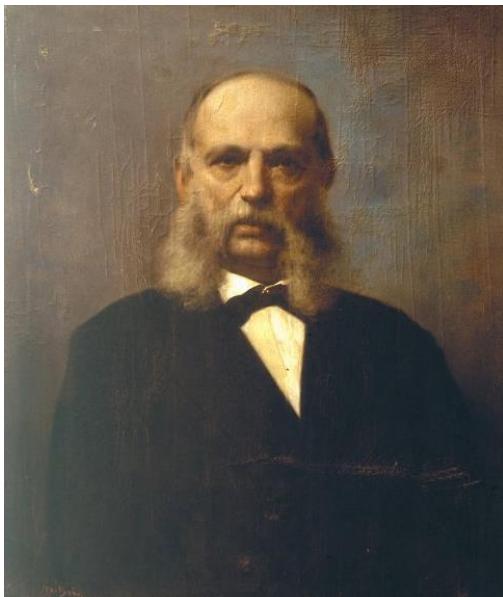
Dubravka, Dubrovnik, 1837.; Zagreb, 1888. (22 izd. do 1999.)

Djela, Zagreb 1844.–1847., Knjiga I. *Osman* s dopunom Ivana Mažuranića, 1844.; Knjiga II. *Različite pjesni*, 1847.

Djela Ivana Frana Gundulića, Stari pisci hrvatski, knj. 9, Zagreb, 1877. (prir. A. Pavić), 1919.² (prir. Đ. Körbler), 1938.

Ivan Gundulić (izbor) (prir. M. Ratković i J. Ravlić), Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 12–13; Zagreb, 1962., 1964

Ivan Mažuranić - hrvatski književnik, političar i pravnik

Prve stihove, u Kačićevu duhu, napisao je kao gimnazijalac (*Vinodolski dolče, da si zdravo!*). Objavio je djela:

Na sedamdeseti dan rodjenja ... grofa Janka Draškovića trakoštjanskoga, ... kanoti načelnika učenoga društva ilirskoga, i userdnoga svedje domorodca : pobožni starinske kręposti štovaoci dana 20. listopada 1840., U Zagrebu : K. p. ilir. nar. tiskarna Dra. Ljudevita Gaja, 1840.

Davoria, Prettner, Karlovac, 1841.

Deutsch-ilirisches Wörterbuch. Němačko-ilirski slovar, Izdanje dra. Ljudevita Gaja, Zagreb, 1842.
(suautor Jakov Užarević)^{[21][22]}

U slavu ... grofa Franje Hallera od Hallerkeöa, dne 17. i 18. listopada 1842 prigodom njegova parvoga uzašastja na stolicu bansku od zemlje Dalmatinske, Harvatske i Slavonske : sinovi ovieh zemaljah smierno poklanjaju, Kr. pov. ilir. nar. tiskarna Dra. Ljud. Gaja, [Zagreb], [1842?]

Osman, (dopuna XIV. i XV. pjevanja), Matica ilirska, Zagreb, 1844.)

Směrt Čengić-age, Ivan Havliček, Zagreb, 1846. (Poseban otisak iz: *Iskra: zabavni sastavci od više domorodnih spisateljah*, Zagreb, 1846.)^[23]

Smrt Smail-age Čengića, Dr. Imbro Ignatijević Tkalac, Zagreb, 1857. (više od 140 izd. do 2014.)^[17]

Hèrvati Madjarom. Odgovor na proglose njihove od ožujka mjeseca i travnja 1848., Tiskom Ivana Nep. Prettnera, Karlovac, 1848. (mađ. izd. A' Horvátok a' Magyaroknak: felelet az 1848-ik Mártius és Aprilis magyar hirdetmenyekre, Tiskom Franje Župana, Zagreb, 1848.)

OŠ Dore Pejačević Našice

Pjesme Ivana Mažuranića: sa slikom i autografom pjesnika ter sa fototipijom pjesnika na odru, izdao Vladimir Mažuranić, Tiskarski zavod Narodnih novina, Zagreb, 1895. (2. izd. Primorski štamparski zavod, Sušak, 1924.)

Djela / Ivan Mažuranić, Matija Mažuranić, Dimitrija Demeter, uredio Slavko Ježić, Zora, Zagreb, 1958.

Izabrana dela, Narodna knjiga, Beograd, 1963.

Smrt Smail-age Čengića. Stihovi. Proza, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 32, Zora - Matica hrvatska, Zagreb, 1965.

Směrt Čengić-age, reprint posebnoga otiska iz zbornika *Iskra: zabavni sastavci od više domorodnih spisateljů*, JAZU, Odjel za suvremenu književnost, Zagreb, 1968.

Sabrana djela, 1–4, (sv. 1 *Smrt Smail-age Čengića*, sv. 2 *Pjesme*, sv. 3 *Proza*, sv. 4. *Pisma. Govori*), Sveučilišna naklada Liber - Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1979.

Izabrani politički spisi, Golden marketing - Narodne novine, Zagreb, 1999.

Izbor iz djela, priredio Miroslav Šicel, Biblioteka Croatica: hrvatska književnost u 100 knjiga, kolo 4, knj. 76, Riječ, Vinkovci, 2000.

Gnijezdo vrh timora, Mozaik knjiga, Zagreb, 2008.

Izabrana djela, prir. Božidar Petrač, Stoljeća hrvatske književnosti, knj. 139, Matica hrvatska, Zagreb, 2019.

Stjepan Radić – hrvatski političar i publicist

OŠ Dore Pejačević Našice

U vrjemenskom razdoblju od 1893. do 1928. godine Stjepan Radić napisao je i objavio 65 brošura i knjiga među kojima su neke i od oko 400 stranica (*Moderna kolonizacija i Slaveni* 1904., *Savremena Evropa* 1905., *Današnja financijalna znanost*, 1906.) te oko 3.500 rasprava, članaka, zabilježenih govora i sl.

Radić je također prevodio s češkoga i francuskoga jezika objavivši četiri knjige prijevoda s francuskoga na češki i hrvatski te s češkoga na hrvatski jezik. Znao je sve slavenske jezike te francuski, njemački i engleski a također služio se s madžarskim i talijanskim jezikom. Stjepan Radić je "bio učlanjen u najstarije češko književno društvo *Svatobor*" te je "zbog svoje obimne spisateljske djelatnosti na češkom jeziku (1899.-1900.)" bio smatran i "češkim književnikom".^{[62][63]}

Objavio je djela:

Slovnica i čitanka češkog jezika, Zagreb, 1896.

Rječnik (češkog jezika) za Hrvate, Zagreb, 1896.

Současne Chorvatsko, Prag, 1900. (Radićev diplomski rad na *Slobodnoj školi političkih znanosti u Parizu* koji je obranio 1899. godine)^[64]

Najjača stranka u Hrvatskoj, Rijeka, 1902.

Hrvati i Srbi: hrvatski odgovor na članak "Srpskoga Književnog Glasnika" od 1. augusta 1902. pod naslovom "Srbi i Hrvati", Zagreb, 1902.

Slovanska politika v Habsburgske momarchii, Prag, 1902.

Uzničke uspomene I dio, Novi Sad, 1902., *Uzničke uspomene II dio*, Novi Sad, 1903.

Stjepan Radić pred mitrovačkim Sudbenim stolom, Zagreb, 1903.

Kako ćemo iz zla u dobro. Prijateljska rieč hrvatskom seljaku, Ljubljana, 1903.

Za jedinstvo hrvatske opozicije na narodnjačkom, demokratskom i slavenskom osnovu, Zagreb, 1903.

Dvije studije o školstvu, Zagreb, 1903. (U Bibliografiji S.R. u Božićnici za 1929. stoji: "zaplijenjeno")^[64]

Hrvatski pokret godine 1903: politička razprava, Allegheny, 1903.

K osnivanju Hrvatske seljačke stranke, Zagreb, 1904.

Moderna kolonizacija i Slaveni: sa 4 zemljopisne karte / napisao Stjepan Radić., Matica hrvatska, Zagreb, 1904.

Hrvatska pučka seljačka stranka. H.P.S.S., Zagreb, 1905.

Kako ćemo se naučiti ruski?: praktična slovnička uputa i rječnik svih najobičnijih ruskih rieči različnih od hrvatskih: (u glavnom prema čitanci "Russkaja Rječ"), Zagreb, 1905.

Hrvati i Madžari, Zagreb, 1905.

OŠ Dore Pejačević Našice

Savremena Evropa: ili karakteristika evropskih država i naroda, Zagreb, 1905.

Izbornicima i svemu narodu kotara bjelovarskoga, Zagreb, 1906.

Jak se Čech brzo nauči Chorvatsky? Kako se Čeh brzo nauči hrvatski, Zagreb, 1906.

Dolje Khuen II! Pod optužbu s Rakodczayem, Zagreb, 1907.

Jakost i temelj Hrvatske, Zagreb, 1907.

Što je i što hoće Hrvatska pučka seljačka stranka. Napisali Dr. Ante Radić i Stjepan Radić, Zagreb, 1908.

Današnja financijalna znanost, Matica hrvatska, Zagreb, 1908.

Gospodarstvo, prosvjeta i politika - zajedno s Josipom Predavcem i Franom Novljanom, Zagreb, 1910.

Federalizam naše carevine i narodno oslobođenje, Zagreb 1910.

Češki narod na početku XX stoljeća. Napisao Stjepan Radić. Nagrađeno nagradom I. grofa Draškovića za godinu 1908., Zagreb, 1910.

Hrvatska seljačka politika prvi put u hrvatskom državnom saboru, Zagreb, 1911.

Savremena ustavnost: temelj, načela, jamstvo, obilježje, Zagreb, 1911.

Češka vježbenica za srednje i njima slične škole, Zagreb, 1911.

Devet seljačkih zastupnika: izabranih po prvi put po proširenom izbornom pravu u banskoj Hrvatskoj : pogled na politički njihov rad (sa slikama), Zagreb, 1912.

Unutrašnje ili Družtveno uredjenje češkoga naroda, Družtvene prilike u prosviećenih naroda, 1, Zagreb, 1912.

Hrvatski politički katekizam: za svjetsku, slavensku i hrvatsku politiku, Cleveland, 1913.

Seljačko pravo u sto pitanja i sto odgovora, Zagreb, 1913.

Za lakši i bolji seljački život, Zagreb, 1913.

Javna politička poruka probuđenoj seljačkoj braći: naročito u Americi i po ostaloj tuđini, Zagreb, 1913.

Za hrvatsku državu i za hrvatski seljački narod, Zagreb 1915.

Mir, pravica i sloboda: (četverosatni indemnitetnigovor predsjednika seljačke stranke Stjepana Radića u saborskoj sjednici dne 4. kolovoza 1917)., Zagreb, 1917.

Temelji za budućnost Hrvatske, Habsburške monarhije i ciele Evrope, Zagreb, 1917.

Obnovljena Bugarska: od 1878. do 1913., Zagreb, 1918.

Nauk i program: Hrvatske pučke seljačke stranke, 1919.

OŠ Dore Pejačević Našice

Gospodska politika bez naroda i proti narodu. Govor predsjednika Hrvatske seljačke stranke nar. zastupnika Stjepana Radića na noćnoj sudbonosnoj sjednici Narodnog Vieća dne 24. studena 1918., Zagreb, 1920.

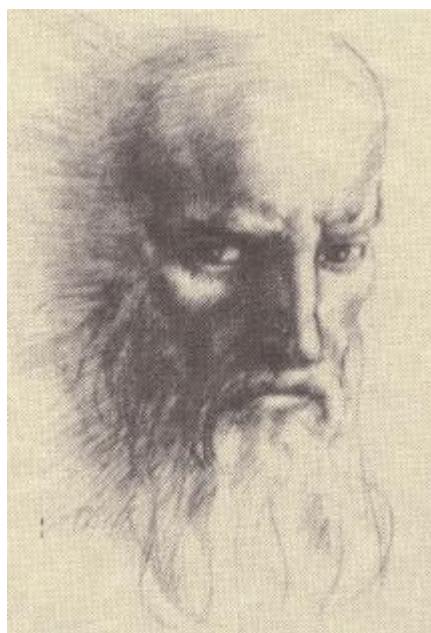
Stjepan Radić: književnik, narodni zastupnik na Hrvatskom državnom saboru i predsjednik Hrvatske seljačke stranke pred sudom kao veleizdajnik Kraljevstva SHS, Zagreb, 1920. (Stenografski zapisnik glavne sudbene rasprave, koja se vodila pred zagrebačkim Sudbenim stolom dne 8., 9., 10., 13., 14., 16., 19. i 20. srpnja 1920. godine)^[64]

Ustav neutralne seljačke republike Hrvatske, Zagreb, 1921.

Seljačka sviest i narodna volja: put k seljačkoj republici., Zagreb, 1923.

Moj politički životopis, Buenos Aires, 1928.

Marko Marulić – književnik

Judita (napisana 1501., objavljena 1521.), u versi *haruacchi slozhena...*, religiozni je ep na hrvatskome jeziku i čakavskome narječju, nadahnut starozavjetnom junakinjom Juditom, onodobnim zbivanjima (osmanlijski prodor u hrvatske zemlje), a istodobno je i tumač kršćanskog svjetonazora. Marulić u Juditi spaja biblijske motive zajedno sa motivima kraja u kojem živi (motiv kićenja splitskih žena u razdoblju u kojem je on živio). Znameniti stih kojim je pisana *Judita* Marulić preuzima od "starih poeta", a način pisanja od starohrvatskih pisaca, tzv. "začinjavaca".

Suzana – biblijska poema u 780 stihova, na kraju djela spominje hrvatske knjige, a tematizira biblijsku priču babilonskoj Židovki lažno optuženoj za preljub.

Molitva suprotiva Turkom – pjesma u 172 dvostruko rimovana dvanaesterca protuturske tematike, napisana između 1493. i 1500.. U pjesmi je skriven akrostih *Solus Deus potes nos liberare de tribulatione inimicorum Turcorum sua potentia infinita*, "Samo nas Bog, svojom svemoćnom rukom, može spasiti od nevolje naših neprijatelja Turaka", koji je otkrio Luko Paljetak. Prepostavlja se da su na

OŠ Dore Pejačević Našice

nj utjecali Juraj Šižgorić svojom *Elegijom o pustošenju Šibenskog polja* te srednjovjekovna pjesma *Spasi, Marije, tvojih vjernih* iz Tkonskog zbornika. Marulić je ovim djelom utjecao na Zoranićeve *Planine* u kojima pjeva *ganku pastira Marula* aludirajući na Turce, zatim na Petra Lučića i djelo *Molitva Bogu protiv Turkom* te na Primoža Trubarja i djelo *Pjesni zuper Turke*.

Tuženje grada Hjerosolima – lamenti protuturske tematike.

Dobri nauci, Divici Mariji, Od uskarsa Isusova, Utika nesriće (dijaloška pjesma), *Od uzvišenja Gospina, Svrh muke Isukrstove, Uredi duhovni, Stumačenje Kata* – nabožne i moralističke pjesme.

Spovid koludric od sedam smartnih grijhov, Anka satira, Poklad i korizma – svjetovna poezija, pjesme posvećene sestri Biri.

Oficij Blažene Dive Marije, Od naslidovanja Isukarstova – prijevodi s latinskog, potonji iz izvornika Tome Kempenskog, *De imitatione Christi*.

Govoren'je svetoga Bernarda od duše osujene – dramski tekst.

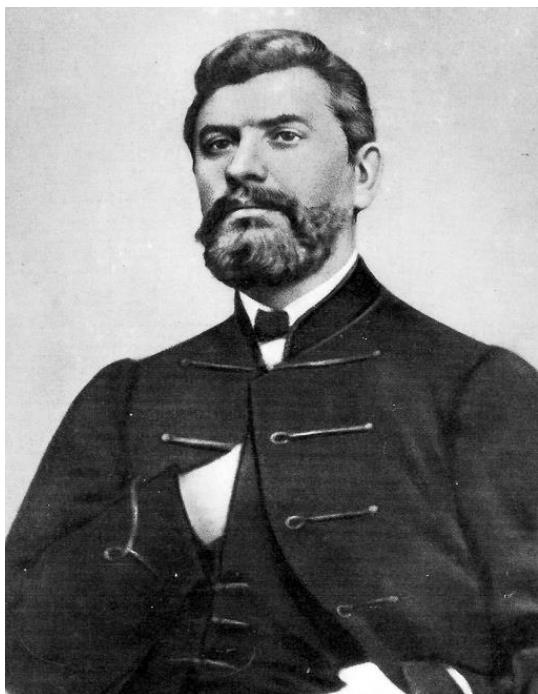
dva pisma Katarini Obirtić – uz prozne dijelove u *Juditi*, jedini prozni hrvatski tekstovi.

Čten'je života i muke blaženoga i sfetoga Dujma – žiča o životu sv. Dujma

Čten'je života i muke blaženoga Staša mučenika – žiča o životu Svetog Anastazije (Staša)

Čten'je prinesen'ja telez svetoga Staša i svetoga Dujma iz Solina grada u Split grad

Ante Starčević – političar

OŠ Dore Pejačević Našice

Već za školovanja priklonio se ilirskom pokretu, a u Gajevoj je *Danici* (od 1845) te u *Zori dalmatinskoj* i *Bačkoj vili* objavljivao pjesme i prozna djela (pod pseudonimom A. V. Rastevčić). Književnim radom nastavio se baviti i za neoapsolutizma (1851–60) te je napisao četiri drame, od kojih je sačuvan samo *Selski prorok*. Objavljivao je i pjesme, feljtone, kritike, aforizme i filozofske eseje u *Narodnim novinama* i *Nevenu*. Kao vrstan poznavatelj hrvatske jezične baštine priredio je za tisak prvo izdanje *Istarskoga razvoda* (*Razvod istriensis od godine 1325.*, u: *Arkv za povjestnicu jugoslavensku*, 1852), izradivši pritom latiničku transkripciju toga glagoljičkog pravnog spisa. Protivio se jezičnim koncepcijama V. S. Karadžića i njegovih sljedbenika u Hrvatskoj, s kojima je vodio oštре polemike o jeziku, te je odbacio Bečki književni dogovor iz 1850. Godine 1853. bio je izabran u književni odbor Matice hrvatske te u uredništvo *Nevena*, bio je aktivan i u *Družtvu za povestnicu jugoslavjansku*, a od 1860. surađivao je u *Pozoru*.

U Zagrebu je 1867. pokrenuo prvi političko-satirični list u Hrvatskoj *Zvekan*, a od 1868. svoje je političke tekstove objavljivao u pravaškom glasilu *Hervat*. Godine 1870. objavio je *Naputak za pristaše Stranke prava*, u kojem se zauzimao za otvorenost svoje stranke svim slojevima hrvatskog društva te ljudima različite vjeroispovijesti, smatrajući to preuvjetima nacionalnoga jedinstva.

Pisao je članke za pravaški list *Sloboda*, među kojima se ističe serija članaka *Ustavi Francezke*, objavljena u povodu stogodišnjice Francuske revolucije.

Ostala djela: *Nekolike uspomene* (1870), *Na čemu smo* (1878), *Pisma Magjarolacah* (1879), *Nagodbe* (1880), *Jubilei* (1888), *Najnovija davorija* (1893), *Djela dra Ante Starčevića* (I–III, 1893–94), *Iztočno pitanje* (1899), *Izabrani spisi* (1943), *Misli i pogledi* (1971), *Politički spisi* (1971), *Književna djela* (1995), *Govori* (1996).